

УДК 373.31(09)

Кравчук О. В.

НОВАТОРСЬКІ ПОШУКИ МЕТОДІВ ПІДГОТОВКИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ: РЕТРОСПЕКТИВА І СЬОГОДЕННЯ

У статті на матеріалі публікацій у періодиці 20-х років минулого століття та матеріалів, оприлюднених у сучасних засобах масової інформації, досліджуються інновації у методах навчання грамоти і читання. Акцентовано на практичному аспекті застосування нововведень, їхній апробації під час проведення уроків. У середині 20-х років метод навчання цілих слів був провідним, але викликав численні дискусії, а згодом був відмінений. Виявлено, що негативно оцінений на певному хронологічному зрізі новаторський досвід може бути успішно застосований в інший час, в інших умовах і давати позитивні результати. Новаторські пошуки педагогів минулого століття і сьогодення об'єднує мета віднайти такі методи, форми і прийоми, які б викликали інтерес до навчання, збуджували дитячу увагу, підвищували інтелектуальний та творчий потенціал школяра.

Ключові слова: інновації, методи навчання грамоти і читання, метод цілих слів, педагогічний досвід, історія освіти.

Пошуки і розробка досконалих методів навчання молодших школярів, укладання підручників для початкової освіти є постійним об'єктом наукових зацікавлень і практичної реалізації відомих українських вчених-педагогів М. С. Вашуленка, О. Я. Савченко, В. О. Науменко. Дослідники вивчають специфіку індивідуально-диференційованого підходу до навчання читати молодших школярів (Т. Б. Суржук), розробляють типи і структуру уроків навчання грамоти (О. В. Вашуленко).

У колі зору учених перебуває вивченні історії становлення методів підготовки молодших школярів, Так об'єктом наукових зацікавлень Н. Богданець-Білоskalенко стало вивчення основних принципів навчання і виховання молодших школярів у науковому доробку видатного українського вченого-педагога Я. Ф. Чепіги, а також використання його науково-методичних розробок у практиці сучасної школи на прикладах роботи у школах Львівщини та Київщини за методами навчання читання дітей Я. Чепіги [2; 3; 4]. Дослідниця приділяє увагу використанню методу цілих слів у сучасній практиці навчання грамоти [4]. Внесок окремих педагогів у становлення і розвиток методики навчання грамоти та практики підручникотворення в кінця ХІХ – початку ХХ ст. вивчала І. Козак [6].

Ми поставили за мету дослідити, як у практичній діяльності вчителя здійснювалися пошуки інновацій, як вони були апробовані на шкільних уроках, як учителі оцінювали переваги і недоліки нововведень, що об'єднувало в цьому пошуку педагогів сьогодення і минулого століття. Завдання дослідження обмежуємо вивченням інновацій у методах навчання грамоти і читання. Джерельною базою дослідження стали

публікації у періодиці 20-х років минулого століття та матеріали, оприлюднені у сучасних засобах масової інформації.

Провідним методом навчання грамоти у 20-х роках минулого століття виступав метод цілих слів, який ще називали американським методом. Елементи звукової системи вводилися як доповнення до основного способу [6, с. 14]. За спостереженнями І. І. Козак, переваги американського методу навчання грамоти визнавалися більшістю українських методистів того часу. Здійснювати навчання за допомогою цього способу пропонували С. Русова, Т. Лубенець, Я. Чепіга, С. Черкасенко. Американський метод навчання грамоти було покладено в основу букварів А. Воронця (1921), Т. Лубенця (1919, 1922), П. Петрушевського (1918) та ін. [7, с. 22].

Публікації у педагогічній пресі того часу засвідчують численні дискусії з приводу застосування методу цілих слів і дають цікавий матеріал для дослідження специфіки впровадження інновацій у практику українських шкіл. Чимало педагогів-практиків сприйняли новий метод і обстоювали його використання. Наприклад, переконує у доцільності застосування нового методу авторка публікації у журнал "Шлях освіти" Е. Яновська. Дописувачка досить різко критикує традиційний звуковий метод, називає його знуцанням над живою думкою дитини і її живим життям, бо при механічному заучуванні звуків, поєднаних у склад не може проявитись дитяча творчість, працювати уява. Критикує також подані у букварі тексти, які хоч і фіксують слова з необхідним набором звуків, але беззмістовні і нецікаві. На думку учителя, традиційний метод спрямований на усмирення дитячої думки і волі, він не забезпечує розвитку ні окремих соціальних навиків, ні любові до книжки, ні прагнення до самостійної роботи [17, с. 90, 94]. Аргументи на користь нового методу знаходимо і в матеріалах дискусії, вміщених у додатку до центральної газети "Вісти ВУЦВК" (1927). Учителі, що були його прихильниками, доводили, що метод цілих слів сприяв розвитку активного і образного мислення: "...коли ми при звуковій методі вживаємо лише пустий образ, звук, забиваючи цим зразу голову дитині, то при методі цілих образів ми даємо їй певний реальний і цікавий для неї образ, який вона може з більшою легкістю засвоїти, оскільки це є для неї рідним, життєвим. Дитині далеко легше ознайомитись із певним образом, рідним для неї, й потім розкласти це знайоме на звуки, ніж з зовсім невідомих їй звуків скласти з великими труднощами нове слово" [9, с. 7]. Висловлюючи підтримку новій методиці, учителі акцентували на тому, що він позбавляє бездумності та автоматизму, несвідомого заучування: "При навчанні за звуковою методою дитина перебуває в становищі папуги, автоматично списуючи, креслячи. Свідомість і почування мусять працювати окремо. Взагалі ж навчання за звуковою методою ставить дитину в рамці безголового автомату, що лише при певних прийомах робить відповідний рух, тоді як американська метода уникає цих хиб, ув'язавшись з життям, забравши до своєї образности всі способи дитячого сприймання, використавши для цієї мети всі види дитячої пам'яті" [9, с. 7]; "Замість досить нудного складання з літер певних слів та

мороки над зливанням звуків, ми читали цілі слова й цілі речення, комбінуючи слова з малюнками, що особливо захоплювало дітей. Зацікавленість дітей, активність, жвавість у роботі, що й казати, були вищі як при звуковій методі” [1, с. 7].

Після тривалих дискусій метод цілих слів все ж було визнано невдалим і його заборонили. Проте у сучасний період спостерігаємо повернення методу цілих слів у шкільну практику [5, с. 28]. За умови, коли учитель має більше простору для творчості і пошуку, спостерігається досягнення успішних результатів на основі інноваційного методу, негативно оціненого раніше. Так, досвідом роботи навчання грамоти за методом цілих слів ділиться директор львівської “Школи радості” Галина Захарчук: “У Львові є п’ять шкіл, де дітей навчають читати “від тексту до букви”. Методика полягає у запам’ятовуванні написання цілих слів за допомогою візуального зображення предметів або словничка. Щодня дитина запам’ятовує до п’яти нових слів з простих, знайомих тем, на кшталт, – іграшка, тато, мама, сім’я. Крім цього, теми змінюються відповідно до пори року і можуть обертатися навколо групи слів, скажімо, подібних за кольором. Поступово дитина починає вирізняти букви зі слів. У школі усі діти за три-чотири місяці навчаються читати [15]. Педагог акцентує, що успіхові сприяє інтерес до навчання, який посилює названий метод: “Насамперед навчання відбувається через інтерес. Коли дитині цікаво, вона більш охоче виконує завдання. Дитина принесла машинку, перед нею є картинка машинки і слово “машинка”. Дитині цікаво перекопіювати слово, яке в неї асоціюється з улюбленою іграшкою. Тому дитина, кілька разів перекопіювавши це слово, запам’ятовує його. Протягом дня таких слів запам’ятовується від двох до п’яти. Поступово діти навчаються самостійно вирізняти літери в словах, які запам’ятали. Тоді ми й переходимо до вивчення літер” [14].

В оволодінні грамотою важлива роль належить читанню, особливо у післябукварний період. Узагальнивши опрацьований матеріал, можемо стверджувати, що новаторські пошуки у цій ділянці завжди були спрямовані передусім на формування інтересу до читання, зацікавлення книгою. Автори читанок прагнули наповнити їх цікавим, пізнавальним матеріалом. Так, аналізуючи читанку М. Левицького (1930 р.), О. Марчук зазначає, що підбір текстів читанки мав на меті інтелектуальне збагачення та виховне значення для учнів. У змісті підручника простежено чіткість і послідовність структурування навчального матеріалу, складність і обсяг якого відповідали можливостям належного засвоєння учнями початкової школи. Тексти читанки мали національну спрямованість, зорієнтованість на виховання морально-етичних якостей, розвиток світогляду школярів [11, с. 86]. Нині залишаються актуальними проблеми формування читацької культури, що пов’язано із втратою інтересу до читання і книги. Глибоко проаналізувала названу проблему Г. В. Подановська [12]. Дослідниця переконує, що ситуацію зниження інтересу до читання, втрати його престижності значною мірою можна виправити зміною підходів учителя молодших класів до організації і

проведення уроків літературного читання, які виступають основною формою літературного розвитку молодших школярів. Саме ці уроки, стверджує педагог, відкривають красу художнього слова, закладають основи майбутнього літературної освіти, виховують інтерес до читання в процесі спілкування з автором твору через представлене ним слово. “Організуючи уроки читання, вчитель повинен врахувати, що їх зміст, структура, методичні засоби мають відповідати ідеям особистісно орієнтованого навчання, розвивально-діяльнісному, діалогічному характеру роботи з текстами, забезпечувати різні форми співпраці учнів, розвивати їх естетичну, мислительну, духовну сфери життя. Слід врахувати, що зміни у змісті читання у поєднанні з новими методичними підходами створюють сприятливі передумови для гнучкої, цікавої і результативної побудови уроків” [12, с. 53].

Пошуки інноваційних методів формування читацького інтересу простежуємо і в ретроспективі. Наприклад, на сторінках одного з випусків журналу “Шлях освіти” за 1927 р. педагог пропонує новацію у методиці навчання читання після того, як уже опрацьовано буквар [10]. Щоб обґрунтувати необхідність уведення новації учитель молодших класів спочатку описує звичну методику пояснювального читання і вказує на його недоліки: “Перед кожним із дітей та сама читанка, розгорнена на певній сторінці. Учитель викликає якогось учня, той читає відповідну статтю чи її частину, а решта весь клас, припустімо, уважно слухають. Потім зміст прочитаного переказується тут же, потім знову хто-небудь читає те саме – і так до кінця занять... це ж оповідання дає вчитель і додому” [10, с. 101]. Педагог переконує, що такий спосіб не забезпечує дітям уміння швидко читати і не дає свідомості читання, а найважливіше – не сприяє формуванню інтересу до читання загалом. Саме це змусило учителів їхньої школи до пошуків нових методів проведення уроків читання. Передусім дбали про те, щоб текст “приступний для розуміння” і посильний з технічного погляду. По-сучасному звучить поставлене завдання дібрати текст, який би цікавив дитину, захоплював, якому б вона віддала активну увагу, дитина “мусить пориватися до книжки, а не ми мусимо штовхати дитину до неї”, “дитині треба дати можливість читати безпосередньо самій якомога більше”. Дописувачка констатує, що вона не погоджується з такою методикою, коли читає тільки той учень, якого викликав учитель, переважна більшість у цей час не читає і не стежить за читанкою, бо діти знають уже зміст, прослухавши першого учня, їм стає нецікаво слухати у нудній і невиразній формі той же текст: “Немає нічого нуднішого для дітей, як слухати неадекватне невміле читання свого товариша”. Сутність нововведення полягала у відмові від однакових для всіх читанок. Замість них для кожного учня було виготовлено яскраво оформлені невеликі книжки-малюнки з цікавим і відповідним віку текстом. Таким чином, кожен учень отримав у класі для читання іншу книгу. Внаслідок цього школяр переставав бути пасивним слухачем читання свого однокласника і мусив читати свій текст. Після того, як матеріал книги було прочитано, учень

отримував іншу книжечку, працюючи протягом всього уроку, змінюючи книги і знайомлячись з іншим текстом. До тексту додавали питання, на які треба було відповісти після прочитання книжки [10, с. 102, 103]. Педагоги запропонували новаційний тип уроку, який називали лекції тихого читання: “Уроки тихого читання довели свою ефективність, бо діти читали цілком свідомо і могли переказати зміст прочитаного”. До написання текстів у спеціально створені книжечки залучали і старших учнів, яким пропонували складати невеликі оповідання для менших дітей. Обґрунтовуючи інновацію, вчитель акцентує, що їхній колектив керувався тим, щоб інтерес до читання був підтриманий постійно: “Ми виходили з того, що не слід приковувати дитину на цілий рік до однієї книжки. Вона дитині набридає, надто зникає до неї дитина. Дитяча натура потребує все нових і нових вражінь. Інстинкт до нового, ще не відомого надзвичайно цінний, він веде до пізнання світу, і ми повинні за всяку ціну підтримувати його” [10, с. 107]. Звернемо увагу на те, що учитель особливо акцентував на яскравому оформленні книги, насиченні її малюнками, що передусім викликало дитячий інтерес. Цю вимогу до дитячої читанки ставлять і сучасні дослідники, вважаючи, що яскраві малюнки, які обов’язково повинні супроводжувати текст для читання, неодмінно сприятимуть посиленню інтересу до самого процесу читання. С. П. Кравець доводить, що “завдяки ілюстраціям образи реальної дійсності, які виникають у свідомості кожного читача-учня під час читання художнього твору, стають зрозумілими, більш виразними, правильними, насиченими, пов’язуються з відповідним змістом художнього твору. Забезпечується єдність візуального сприймання, активного мислення і мовленнєвої діяльності” [8, с. 261-262].

Поєднання тексту із малюнком лежить в основі інноваційної технології читання учителя початкових класів ліцею “Інтелект”, м. Київ Лесі Харитоненко. Педагог поєднує читання із прийомом рухомих картин, за допомогою яких здійснюється моделювання змісту прочитаного твору. Досвід проведення уроків з використанням названого прийому засвідчив, що він дуже цікавий для дітей, підвищує мотивацію в навчанні на уроці читання, створює позитивний настрій, і ця емоційна складова дає змогу дітям добре засвоїти матеріал [16]. Ідею новаційних пошуків, що єднає педагогів минулого і сучасності втілює настанова В. О. Сухомлинського: “Покажіть дітям красу, мудрість, глибину думки однієї книжки, але покажіть так, щоб кожна дитина назавжди полюбила читання, була готова вийти в самостійне плавання книжковим морем” [13, с. 95].

Отже, важливим напрямом новаторських пошуків у системі підготовки молодших школярів було віднайдення ефективних методів навчання грамоти і читання. За майже столітній період можемо констатувати, що новаторські пошуки педагогів минулого століття і сьогодення об’єднують мета використати такі методи, форми і прийоми, які б викликали інтерес до навчання, збуджували дитячу уяву, підвищували інтелектуальний та творчий потенціал школяра.

Вважаємо, що у педагогічному досвіді немає нічого, що можна було б категорично заперечити і відкинути, і коли нововведення не дали очікуваного результату в якийсь період, то вони можуть бути переоцінені в інший час, використані в інших умовах, що спостерігаємо у методах навчання грамоти.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у вивченні специфіки розвитку та модифікації інновацій, започаткованих у 20-ті роки, протягом подальших періодів освіти в Україні.

Використана література:

1. *Деполович Л.* Ще про методу цілих слів / Л. Деполович // *Культура і побут.* – 1927. – № 2. – С. 7.
2. *Богданець-Білоskalенко Н.* Основні принципи навчання і виховання молодших школярів у науковому доробку Я. Ф. Чепіги / Н. Богданець-Білоskalенко // *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи.* – 2012. – № 42(2). – С. 162-169.
3. *Богданець-Білоskalенко Н. І.* Використання науково-методичних ідей Якова Чепіги у практичній діяльності сучасної початкової школи / Н. І. Богданець-Білоskalенко // *Педагогічний процес: теорія і практика : зб. наук. праць.* – К. : КУ ім. Б. Грінченка, 2013. – Вип. 2. – С. 11-20.
4. *Богданець-Білоskalенко Н.* Навчання дітей 6-7 років читання за методом цілих слів http://elibrary.kubg.edu.ua/3883/1/Bogdanets_Biloskalenko_N_I_SDO_PI.pdf
5. *Захарійчук М., Богданець-Білоskalенко Н.* Використання методу цілих слів у сучасній практиці навчання грамоти / М. Захарійчук, Н. Богданець-Білоskalенко // *Початкова школа.* – 2015. – № 1. – С. 26-29.
6. *Козак І. І.* Історико-педагогічна характеристика українських букварів кінця XIX – початку XX ст. : автореф. дис. ... канд. пед. наук 13.00.02 – теорія і методика навчання української мови. – Київ, 2004. – 20 с.
7. *Козак І.* До питання суперечностей в українській букварній традиції кінця XIX – початку XX ст. [Текст] / І. Козак // *Початкова школа.* – 2008. – № 9. – С. 22-26.
8. *Кравець Н. П.* Ілюстративний матеріал читанок і проблема формування читача / Н. П. Кравець // *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами.* – 2010. – Вип. 37. – С. 260-270.
9. *Лазарів І.* Про “американізовану методу” / І. Лазарів // *Культура і побут.* – 1927. – № 1. – С. 7.
10. *Левина А.* Навчання читати / А. Левина // *Шлях освіти.* – 1927. – С. 101-108.
11. *Марчук О.* Особливості навчальних матеріалів “української читанки” (1930) М. Левицького / О. Марчук // *Вісник Інституту розвитку дитини. Серія : Філософія, педагогіка, психологія.* – 2015. – Вип. 38. – С. 82-88.
12. *Подановська Г. В.* Урок читання як основна форма літературного розвитку молодших школярів / Г. В. Подановська // *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, III(34).* – Issue 69. – 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://seanewdim.com/uploads/3/4/5/1/34511564/podanovska_h._v._reading_lesson_as_the_main_form_of_literary_development_of_primary_school_pupils.pdf
13. *Сухомлинський В. О.* Сердце віддаю дітям / Василь Сухомлинський. – Х. : Акта, 2012. – 538 с.
14. У Львові популяризують інноваційний метод навчання першокласників: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/news/4528/>
15. У п'яти львівських школах дітей навчають читати “від тексту до букви” http://galinfo.com.ua/news/u_pyaty_lvivskyh_shkolah_ditey_navchayut_chytaty_vid_tekstu_do_bukvy_55159.html
16. *Харитоненко Л.* Рухомі картини на уроках читання / Л. Харитоненко // *Всеукраїнська газета для вчителів початкових класів “Початкова освіта”.* – № 6 (726), березень 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukped.com/predmetni-metodiki/ukrayinska-mova-ta-literatura/6081-rukhomi-kartyuny-na-urokakh-chytannya.html>
17. *Яновская Э.* Новые искания в преподавании грамоты / *Шлях освіти.* – 1924 – № 6. – С. 89-105.

References:

1. *Depolovych L.* Shche pro metodu tsilykh sliv / L. Depolovych // *Kultura i pobut.* – 1927. – № 2. – S. 7.
2. *Bohdanets-Biloskalenko N.* Osnovni pryntsyipy navchannia i vykhovannia molodshykh shkoliariv u naukovomu dorobku Ya. F. Chepihy / N. Bohdanets-Biloskalenko // *Psykhologo-pedahohichni problemy silskoi shkoly.* – 2012. – № 42(2). – S. 162-169.
3. *Bohdanets-Biloskalenko N. I.* Vykorystannia naukovo-metodychnykh idei Yakova Chepihy u praktychnii diialnosti suchasnoi pochatkovoii shkoly / N. I. Bohdanets-Biloskalenko // *Pedahohichni protses: teoriia i praktyka : zb. nauk. prats.* – K. : KU im. B. Hrinchenka, 2013. – Vyp. 2. – S. 11-20.
4. *Bohdanets-Biloskalenko N.* Navchannia ditei 6-7 rokiv chytannia za metodom tsilykh sliv http://elibrary.kubg.edu.ua/3883/1/Bogdanets_Biloskalenko_N_I_SDO_PI.pdf
5. *Zakhariichuk M., Bohdanets-Biloskalenko N.* Vykorystannia metodu tsilykh sliv u suchasni praktytsi navchannia hramoty / M. Zakhariichuk, N. Bohdanets-Biloskalenko // *Pochatkova shkola.* – 2015. – № 1. – S. 26-29.
6. *Kozak I. I.* Istoryko-pedahohichna kharakterystyka ukrainskykh bukvariv kintsia KhIKh – pochatku KhKh st. : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk 13.00.02 – teoriia i metodyka navchannia ukrainskoi movy. – Kyiv, 2004. – 20 s.
7. *Kozak I.* Do pytannia superechnosti v ukrainskii bukvarni tradytsii kintsia XIX – pochatku KhKh st. [Tekst] / I. Kozak // *Pochatkova shkola.* – 2008. – № 9. – S. 22-26.
8. *Kravets N. P.* Pliustratyvnyi material chytanok i problema formuvannia chytacha / N. P. Kravets // *Aktualni problemy navchannia ta vykhovannia liudei z osoblyvymy potrebamy.* – 2010. – Vyp. 37. – S. 260-270.
9. *Lazariv I.* Pro “amerykanizovanu metodu” / I. Lazariv // *Kultura i pobut.* – 1927. – № 1. – S. 7.
10. *Levyina A.* Navchannia chytaty / A. Levyina // *Shliakh osvity.* – 1927. – S. 101-108.
11. *Marchuk O.* Osoblyvosti navchalnykh materialiv “ukrainskoi chytanky” (1930) M. Levytskoho / O. Marchuk // *Visnyk Instytutu rozvytku dytyny. Seriiia : Filosofiia, pedahohika, psykhohohiia.* – 2015. – Vyp. 38. – S. 82-88.
12. *Podanovska H. V.* Urok chytannia yak osnovna forma literaturnoho rozvytku molodshykh shkoliariv / H. V. Podanovska // *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, III(34).* – Issue 69. – 2015. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://seanewdim.com/uploads/3/4/5/1/34511564/podanovska_h._v._reading_lesson_as_the_main_form_of_literary_development_of_primary_school_pupils.pdf
13. *Sukhomlynskyi V. O.* Serdtse viddaiu ditiam / Vasyl Sukhomlynskyi. – Kh. : Akta, 2012. – 538 s.
14. U Lvovi populiaryzuiut innovatsiinyi metod navchannia pershoklasnykiv [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://osvita.ua/news/4528/>
15. U piaty lvivskykh shkolakh ditei navchaliut chytaty “vid tekstu do bukvy” http://galinfo.com.ua/news/u_pyaty_lvivskykh_shkolakh_ditey_navchayut_chytaty_vid_tekstu_do_bukvy_55159.html
16. *Kharytonenko L.* Rukhomi kartyny na urokakh chytannia / L. Kharytonenko // *Vseukrainska hazeta dlia vchyteliv pochatkovykh klasiv “Pochatkova osvita”.* – № 6 (726), berezen 2014 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://ukped.com/predmetni-metodiki/ukrayinska-mova-ta-literatura/6081-rukhomi-kartyny-na-urokakh-chytannia.html>
17. *Yanovskaya E.* Novye iskaniya v prepodavanii gramoty / Shlyakh osviti. – 1924 – № 6. – S. 89-105.

КРАВЧУК О. В. Новаторские поиски методов подготовки младших школьников: ретроспектива и современность.

В статье на материале публикаций в периодике 20-х годов прошлого века и материалов современных средств массовой информации исследуются инновации у методах обучения грамоты и чтения. Внимание акцентируется на практическом аспекте внедрения новшеств на школьных уроках. В середине 20-х годов ведущим методом обучения грамоты был метод целых слов, вызвавший много дискуссий и потом отмененный. Результаты исследования показывают, что однажды негативно оцененный метод, может быть успешно использованным в другой исторический период и в иных условиях дать положительный результат. Новаторские поиски педагогов прошлого и современности объединяет общая цель – найти такие методы, формы и

приёмы, которые бы возбуждали интерес к обучению, активизировали детскую мысль, повышали интеллектуальный и творческий потенциал школьника.

Ключевые слова: инновации, методы обучения грамоты и чтения, метод целых слов, педагогический опыт, история образования.

KRAVCHUK O. V. Innovative search for the teaching methods for junior school children.

Innovations in teaching methods of literacy and reading were studied in this paper based on the publications in the periodicals of the 20ties of the previous century which appeared in contemporary mass media. The practical aspect in the application of innovations, their testing while conducting lessons was emphasized. In the mid of the 20ties a global method was a leading one; it resulted in numerous discussions and later it was cancelled. It was found out that innovative experience being negatively estimated at a certain chronological stage could be successfully applied at a different time and in different conditions and could lead to positive results. Teachers of the previous century and those of today share the same aim, namely, to find those methods, forms and approaches which would encourage children's interest and imagination to education, increase intellectual and creative potential of school children.

Keywords: innovations, teaching methods of literacy and reading, global method, pedagogical experience, history of education.

УДК 378.091.212:316.286:005.336.2

Кривич Н. Ф.

КОМУНІКАТИВНИЙ ПОРТРЕТ КОНКУРЕНТОЗДАТНОГО ЮРИСТА

У статті розглянуто питання про професійно-комунікативну компетентність майбутніх юристів із огляду на проблему культуромовної підготовки майбутніх фахівців, оскільки для них важливим є творити мовну стратегію, дотримуючись норм. Акцентовано увагу на тому, що підготовка майбутніх фахівців у сучасних умовах праці має забезпечити випуск професіоналів, передбачивши їх мобільність, системне удосконалення професійних знань, умінь, навичок. Мотивація професійної діяльності сприяє розвитку активності людини до професійної діяльності, виконуючи спрямовуючу і регулюючу функцію.

Ключові слова: професійно-комунікативна компетентність, юрист, мовна стратегія, конкурентоздатний, професіоналізм, підготовка, мотивація.

Проблема підготовки комунікативно компетентного фахівця часто є і ставала предметом теоретичних досліджень та знайшла своє відображення в роботах багатьох дослідників, зокрема функціонально-комунікативного принципу побудови курсу викладання мови дотримуються Л. Барановська, Л. Головата, А. Загнітко, Т. Руках, Д. Шапран, Ю. Юкапо, Я. Януш, на думку якої роль професійної термінології у формуванні мовленнєво-професійної компетентності фахівців будь-якої галузі знань є центральною проблемою сучасної професійної освіти. Культурологічного принципу при доборі матеріалу для не філологів дотримуються Л. Мацько, О. Муромцева,